

Redactarea, Administrația, și Tipografia
Brașov, piață mare Nr. 30.
Scriitori nefrancizați nu se
primesc. — Manuscrise nu se
retină.
INSCRIPTA se primește la Admi-
nistrația în Brașov și la ur-
matorele librării de număruri:
In Viena: M. Duke, Heinrich
Schäfer, Rudolf Moos, A. Oppen-
bach, Nachfolger Anton Oppen-
bach, In Budapest: A. V.
Goldsberg, Eckstein Bernat; In
București: Agence Havas, Spec-
ciale de România; In Ham-
burg: Karolyi de Leibnitz.
Prețul inserțiunilor: o serie
garmond pe o coloană 8 cr. și
80 cr. timbru pentru o publica-
care. Publicări mai dese după
tarif și invocă.
Recizame pe pagina a 3-a o
serie 10 cr. sau 30 bani.

„Gazeta“ este în săcăse de
abonamente pentru Austro-Ungaria:
Pe un an 12 fl., pe săptămuni
6 fl., pe trei luni 3 fl.
N-rii de Dumineca 2 fl., pe an.
Pentru România și străinătate:
Pe un an 40 franci, pe săptămuni
20 fl., pe trei luni 10 fr.
N-rii de Dumineca 8 franci.
Se prenumește la totă oficiile
poștate din intră și din afară
și la dă secolatorii.
Abonamentele pentru Brașov
administrativă, piață mare,
Târgul Înalt Nr. 30, etajul
I: pe un an 10 fl., pe săptămuni
luni 5 fl., pe trei luni 2 fl. 50 cr.
Cu dusuri în casă: Pe un an
12 fl., pe 6 luni 6 fl., pe trei luni
3 fl. Un exemplar 5 cr. v. a.
sau 15 bani. Atât abonamentele
cât și inserțiunile sunt
a se plăti înainte.

GAZETA TRANSILVANIEI.

ANUL LIX.

Nr. 156.

Brașov, Luni-Marti, 16 (28) Iulie.

1896.

Odinioră și acum.

Nu se mai pot reculege șoviniștii unguri după lovitura neașteptată, ce le-a dat-o d-l Emile Flourens în marea Reuniune publică din Paris, tinută sub președinția lui. Cu deosebire nu pot să-i ierte fostului ministru de externe francez că, pe când el însăși națiunile nemaghiare din statul acesta ca mult prigonite și asuprute în Ungaria, se adresază către agitatorii români sârbă și ceho-slovaci cu rugarea, ca să-și spună plângerile lor pentru ca să le audă și Franția cea cu „aspirațiunile ei generoase și tradițiile ei cavaleresci“.

Indispusă de acăstă neplăcută surprindere, ce le-a venit tocmai în toiul mileniului din vechia metropola a marelor idei de umanitate, progres și libertate, șoviniștii dela „Egyetértés“, principalul organ al stângiei estreme, care dice că luptă pentru independență și libertate, organul, al căruia prim colaborator este însuși fiul mult divinisașului revoluționar maghiar L. Kossuth, vin să se desculpe, într'un articol lung, de tōte păcatele ce li-se aruncă în față.

Peste acest articol, apărut în fruntea diariului „Egyetértés“ de Sâmbătă, nu pătem trece fără observare, fiindcă în el se reoglindéză procesul psihic, ce s'a petrecut și se continuă și adă în sufletul șoviniștului maghiar în ce privesc condițiunile sale de traiu comun și „pacnic“ cu naționalitățile nemaghiare.

Nu numai de adă se datează acușările, ce se îndreptă în contra elementului dela putere pentru monopolisarea libertăților publice în favorul unei singure rasse, ele sunt vechi, precum vechiă este și asuprirea și tirania, contra careia se plâng popoarele, despre care dice Flourens, că „trăiesc într'o stare de inferioritate civilă și politică“.

Soviniștii dela „Egyetértés“ însă se vede, că s'au pierdut cum am dice bunul simț istoric. Si într-o privință n'ar fi lucru de mirare tocmai acumă, când sunt aşa de mult amețiti de grandomania națională maghiară. Numai astfel ne putem explica cum organul, la care colaboră fiul lui Kossuth nu se rușinăză a lăua în zilemea pe un Flourens, care n'a făcut decât a apela la marele principii și idei, de cari s'a condus desvoltarea popoarelor Europei civilisate dela marea revoluțione francesă încocă; nu se rușinăză a călca în urmele gazetarilor simbriaș dela repila guvernamentală „Pesti Naplo“, cari într'un mod murdar și dejositor s'au bătut joc de d-l Flourens pentru că a „cutezat“, fără a-i întreba, să ridice în mijlocul Parisului drapelul libertății și al egalei îndreptățiri în favorul națiunilor oprimate.

De aveau bunul simț cei dela „Egyetértés“ și-ar fi revocat în memoria acele vremuri, când și ei luptau pentru revindecările lor naționale, când aveau lipsă chiar de ajutor și când nu s'au sfid de a cere acest ajutor chiar dela acele naționalități, pe cari sute de ani le-au urgisit și le-au prigonit.

N'avea primul redactor al diariului „Egyetértés“ Francisc Kossuth decât să resfătuiească puțin în memoriile tatălui său, căci atunci cu ușurință ar fi putut găsi acea memorabilă proclamație, prin care dictatorul Ungariei a încercat să căștige pe Românii pentru lupta contra Austriei.

Oră cât de mult s'ar fi folosit Ludovic Kossuth în acăstă proclamație de tōte apucăturile retorice, în cari era aşa de tare, n'ar fi putut să facă o constatare, care în lăconismul ei să potea fi mai sdrobitorie pentru purtarea din trecut a Maghiarilor față cu România; o constatare, care pentru tot timpul înainte de 1848 nu lasă nică cea mai mică

îndoielă asupra întrebării: cine au fost asupratorii și tiranii popoarelor în țările coronei sf. Stefan.

Oră și cine pote ceti în proclamația, adresată către Români (az Oláhokhoz) de către dictatorul Ludovic Kossuth la 1849, următorul verdict.

„Az Oláhok sokat szenvettenek már régi idők óta, szabadságuk majd mi sem volt, s még nevük is meg volt gyalázva az ország törvényeiben“ (deja din vechime mult au suferit Români, libertate n'au avut mai de loc și chiar și numele le-a fost infamat în legile țării).

Așa a fost în trecut după înșașă mărturisirea celui mai turbat maghiarisor.

Cu tōte acestea cei dela „Egyetértés“ se miră, că se găsesce și astăzi un Flourens, care și ridică glasul pentru aceia, ale căror drepturi sunt călcate în regatul Sfătuilui Stefan și cari se simt impedeceți cu violență în libera lor desvoltare națională, se simt asupriți și tiranizați.

Cum și prin ce? întrăbă cei dela organul Kossuthist dându-și apăranta de naivitate.

Cum și prin ce?

Cetății încă odată cu atenție cuvintele de mai sus ale lui Ludovic Kossuth și judecați un minut obiectiv!

Atunci veți ajunge a constata după 48 de ani, că deosebirea între cum a fost tractat Românul în trecut și după cum e tractat el astăzi, este foarte esențială, însă nu în față, ci în detrimentul lui.

Până la 1849 era numele Românilor infamat în lege. Astăzi el este cu totul șters din lege.

Atunci trăia ca infamată „Natio Valachica“, astăzi este declarată ca neexistență.

Poftiți și judecați, dacă în creerii voștri bolnavi a mai rămas o singură parte neatinsă!

Convocare.

Adunarea generală a „Asociației transilvane pentru literatura română și cultura poporului român“, conform SS. 14 și 21 din statutele Asociației, se convocă la Lugos pe ziile 27 și 28 August st. nou.

PROGRAMA:

Sedinta I, Joi, în 27 August 1896 n., la orele 11 a. m.

Ordinea de zi:

- 1) Deschiderea Adunării generale.
- 2) Raport despre activitatea comitetului în decursul anului 1895.
- 3) Alegerea comisiunilor de căte 3 membri: a) pentru esaminarea raportului; b) pentru esaminarea ratiocinului pro 1895 și a proiectului de buget pro 1897; c) pentru incassarea taxelor de membri.
- 4) Raport în cauza modificării statutelor.
- 5) Propuneră și interpelări.
- 6) Diferenții.
- 7) Raportul comisiunii pentru înscrierea de membri.

Sedinta II, Vineri, în 28 August n. la orele 10 a. m.

Ordinea de zi:

- 1) Deschiderea ședinței.
- 2) Verificarea procesului verbal din ședința I.
- 3) Raportele comisiunilor esmise în ședința I.
- 4) Disertații.
- 5) Intregirea comitetului central.
- 6) Defigerea locului pentru proximia adunare generală.
- 7) Dispoziții pentru verificarea procesului verbal.
- 8) Încheierea Adunării generale.

Se observă, că eventualele diferenții au să fie prezentate preșidiului Asociației transilvane în scris cu 8 zile înainte de adunarea generală.

Sibiu, din ședința comitetului Asociației transilvane înăunătă în 23 Iulie 1896.

L. M. Moldovan m. p., Dr. C. Diaconovich m. p
president. secretar I.

FOILETONUL „GAZ. TRANS.“

I. C. Brătianu.*)

Partidul liberal a avut doi șefi de natură deosebite, dăr de puteri egale: Rosetti și Brătianu. Unul completa pe celalalt și amândoi formații o dualitate de o tare impunătoare. Unul era cugetarea, celalalt manifestarea prin graiul a acelei cugetări; unul concepea, celalalt facea concepția populară; unul găsea ideia, celalalt o realiză. În scurt, unul era om de cabinet; celalalt om de acțiune. Dăr pe căt de inflexibil era Rosetti în principiile și credințele sale, pe căt era de mlădios Brătianu. Această deosebire provine din faptul că Rosetti era setos de glorie, pe cănd Brătianu era setos de putere. Pentru nimic în lume Rosetti n'ar fi lucrat în contra convingerilor sale; Brătianu a deținut puterea desemnând adesea programul pe treptele căruia

se suise. De altmintrele este sciut că Rosetti s'a retras dela guvern în totdeauna de bunăvoie, Brătianu în totdeauna silit. Așa la Noiembrie 1869, așa în Martie 1888. Ca acei avari, în cari poftă de argint se incubeză cu atât mai adinc cu căt ei se apropie de mormint, Brătianu își încolește mâinile în sdrențele puterii cu o îndărătnicie cu atât mai încăpățiuată cu căt popularitatea sa scădeea.

Îndrănet în tōte, în administrația internă ca și în politica de afară, Brătianu se arunca pe calea îmbunătățirilor materiale cu un curaj care nu era prea de departe de temeritate. Cestiunea drumurilor de fier se ventila încă de pe timpul domniei lui Știrbei și preocupase atât de guverne păna la dēnsul, fără a fi rezolvată, din cauza greutăților inextricabile ce se legau de ea. Brătianu, profitând de descendenta unei majorități devotate mai mult lui decât intereselor țării, deslegă acăstă cestiune ca Alexandru nodul gordian. Pagubele ce au rezultat pentru statul românesc din nenorocita și scandalosa concesiune Strüssberg au fost aşa de colosale, în căt însuși Brătianu a mărturisit neierata greșelă ce săvărșise. Prin concesiunile

și întreprinderile sale de tot felul, el spori datoria națională păna la aproape de un miliard. Imprumuturi, eminteri de rentă perpetuă și amortizabilă, bilete ipotecare, bonuri de tesaur, imprumuturi ale statului județelor și comunelor, tōte mijloacele de a găsi banii se puseră în lucrare. Budgetul, care la 1876 era de 90 de milioane, ajunse sub dēnsul la cifra de 160 milioane. Opoziția striga protestând pe tōte tonurile. Chiar cei mai pricepuți erau sinceramente îngrijati de acăstă sporire continuă a bugetului și a datoriei publice. Dăr el imprumuta mereu, multiplica rețesua drumurilor de fier, întindând-o dela 950 kilometri la aproape 2000 de kilometri, ridică magasini și dockuri pentru înlesnirea negoțului, clădește localuri pentru administrația civilă și militară, înființă spitale rurale, construie căsări, înmulțea și îmbunătățea armamentul începea fortificațiile Capitalei, cari deveniseră neapărate din momentul ce el s'e declarase pentru alianța puterilor centrale. Taxele sporeau necontent și plângeri se înălțau de pretutindeni; dăr el da ordine perceptorilor să nu țină sămă de nici o reclamație. Opoziția ne amenință cu sōrta Egipului. Si cu tōte acestea, acele timpuri

au trecut fără ca acele prevederi triste să se împlină. Ba din potrivă, guvernele ce au venit după Brătianu au găsit situația financiară destul de prosperă, de vreme ce au mai crescut bugetul și au sporit datoria națională. Nu are cinea decât să compare starea țării și în deosebi a Capitalei dela 1876 cu cea de astăzi, pentru că se va să enoromă distanță ce ne desparte de acele timpuri ce par că o sută de ani în urma noastră. Profetiile diarelor opoziție de atunci rămân numai ca o dovadă de slabiciunea de care nu sunt scutite nici chiar măinile cele mai înalte.

Mulți credeau, că națiunea va înge-nunchia sub o povară aşa de grea. Însă tōte diagnosticurile și prognosticurile doctorilor de stat pessimisti se dovediră false. Națiunea, cu o datorie de aproape un miliard, sub Brătianu era mai prosperă decât ou o datorie de o sută de milioane sub Cuza, și sub Cuza, cu o datorie de o sută de milioane, era mai prosperă decât ou nici o datorie sub Alexandru Șuțu, cel din urmă Domnul fanariot. Dăr el a cerut cinea ca țara să plătească într'un moment acel miliard, ar fi trebuit să i dea lampa făcătoare de minuni a lui Aladin. În realitate

*) Am publicat în numerii precedenți articuli biografici și d-lui Angel Dimitrescu despre M. Cogălniceanu, apăruti în „Epoca literară“. Astăzi mai publicăm și articulul de mai sus despre I. C. Brătianu și epoca lui.—Red.

Soviniștii în conchistă.

O curiosă și simptomatică halucinație diplomatico-soviniștică-maghiară ne prezintă „Erdély Hiradó“ din Clușiu în fruntea numărului său delă 25 Iulie a. c. D-l Ürmössy Lajos, care de mult vrea să-și căstige mereite ca scriitor istoric maghiar, se avîntă acum de-a da și directiva politicei orientale maghiare. Etă ce idei de conchistă desfășură el într-un organ al contelui Albert Apponyi, viitorul ministru-președinte unguresc:

Că ce vor fi credînd cercurile noastre datătoare de ton și hotărîtoare cu privire la rezolvarea cestiunii orientale, lucru firesc, că nu se poate sci. Un lucru însă este sigur, că adecă dogma politică a lui Andrassy a făcut falit. Andrassy a quis marele cuvînt, în urma căruia a pus în practică principiul, că în Balcani trebuie să se înființeze țările independente, cari să servescă ca o criză în contra influenței rusescă.

Dogma tradițională nu s'a realizat!... Micele state: România, Serbia, Bulgaria, Muntenegru, totă chochetză cu Rusia, sperând să-și mărescă teritorul cu ajutorul ei. Nouă însă ne sunt dușmane, deorece nu consumăm cu planurile lor aventuriște. Nicăi Rusul nu consumă, ce-i drept, dăr le amăgesc pentru ca să poată pescui în turbure. De aceea am quis ou drept cuvînt, că tradiționala dogmă politică a lui Andrassy a făcut falit.

In micile state din Balcani noi vom acha un vecin dușman, de unde urmăză delă sine, că nu poate fi în interesul nostru de-a apăra și mai departe independența lor. Vîrînd nevrînd, trebuie să urmeze o schimbare în atitudinea noastră față cu cestiunile orientale și nu trebuie să împiedecăm căderea micelor state, ci trebuie să luăm parte la ocuparea lor, după modul ocupării Bosniei.

Doctrina aceasta a fost politica lui Matei Huniade. El încă a ținut în dependentă micele țărî balcanice; ca vice-rege al Bosniei a numit pe Ujlaky; Serbia și Valahia, ca state vasale, erau legate de noi cu copci. Această politică trebuie să urmăm eră. A lui Andrassy și-a trăit trialul. Precum prin împărțirea Poloniei Rusul a ajuns să fie vecinul monarhiei noastre fără ca să făvre-un pericol într-asta, tot așa nu va fi pericol nici decât cestiunile orientale se va regula astfel, ca țările balcanice să se împartă și în urma acestei să fim și aici vecini cu Rusul.

Si așa nu va rămâne, decât să alegem: dără voim să împărțim cu Rusul, ori nu voim?... În 1877 armata rusă a putut să se retragă din Balcani, deorece soțul său aliat, Franția, săngera încă în ranele sale. Acum însă puterea armată rusă și francesă este cu mult mai mare, decât a triplei alianțe, și când va isbuini cestiunea

orientală, nu vom mai pute împedeca cucerirea rusescă.

Trebuie să luăm poziția. Aceasta însă nu poate fi alta, decât — împărțirea. Cum are să se facă aceasta, o va hotărî geografia. La totă întempliera jumătate din România ar deveni proprietate rusescă, cealaltă jumătate s-ar incorpora la noi, și așa mai departe.

Astfel stă cestiunea orientală!... Politica lui Andrassy, pe care și-a insușit-o întrăga națiune maghiară, nu se poate susține și mai departe. Micele regate și principate orientale înființate de curând și-au subscris însă sentința de moarte în frunte cu România. Fiind fiă-care din ele pline de poftă de cucerire, nu mai poate fi nici una din ele părete apărător față cu inaintările Rusiei. Nu este altă scăpare decât, să punem capăt independentei lor.

Precum în trecut, așa și în viitor Ungaria nu va avea nici un nevoie cu Rusia, decât odată se vor statori în mod permanent granițele în Balcani. Până când s'a putut, Balcanii au fost apărători în contra cuceririi rusescă, dăr deorece aceasta este imposibilă să urma și mai departe, să ne simțim a da o altă direcție, o altă intorsură politicei noastre orientale — și așa să stăm în fața cestiunii orientale.

Din Bihor.

Oradea-mare, 23 Iulie 1896.

Săptămânilor trecute se vorbia aici prin cercourile restrinse și inițiate în trebile politice, că vice-șeful comitatului ar fi oferit vicariului episcopal Goldiș deputația cercului Ceichii în locul fostului deputat Silv. Rezei, care este numit inspector școlar la Giula (Comitatul Bichișului).

Deslegarea acestei afaceri se credea că va fi împedecată prin disolvarea parlamentului pusă în perspectivă pentru luna Septembrie. Astăzi însă a sosit ordinul ministerial la Comitat, să se ia dispoziția pentru alegerea de deputat la Ceica. Din astă reiese evident, că guvernul și-a aflat omul pentru al candida în acel cerc, și că parlamentul nu se va disolva în Septembrie, ci numai la primăvară, căci altcum n'ar avea înțeles o alegere pentru două luni, și precum prea bine se scie, împreună cu spese, că guvernul ar fi trăgănat mai bine denumirea lui Rezei, care și altcum ca deputat, este dotat mai bine ca un inspector școlar!

Inainte de astă domnia o generală opinione, că în cercul dela Ceica va fi candidat d-l Ioan Pap protonotarul comitătens, „promoveatur ut amoveatur“ ca să facă loc la comitat unui Maghiar, unui om de încredere totală, ce nu o poate avea Românul care ține la neamul și biserică sa.

era o datorie gigantică, fabulosă, pentru un stat așa de mic și relativ așa de sărac; și noi înțelegem pentru ce tipărtul nemulțumirii răsună dela un capăt la celălalt al țării. Astăzi vedem, că acel tipărt era nefițemest. Cu acele sume de milioane luate din drăpa și din stânga, față țării se transformă așa de adânc, încât noi însă ne abia o mai cunoșcem. Neapărat la aceste transformări au contribuit și alte guverne; dăr Brătianu a violentat, ca să dicem așa, imbuñătăririle mai mult decât orășări altul. Pe când pesimistii repetău, că energia poporului se va incovoia sub greutatea sarcinelor publice, comerțul lucea un avînt puternic, fiind împins de noile înlesniri ce i-se creau, creditul și respectabilitatea țării cresceau în afară și bunul trai sporea înăuntru, dobîndile se cădeau, capitalurile ascunse până aci în lădiile bogătașilor se punseră într-o circulație mai viuă, ér proprietatea găsi nouă mijloace de mobilisare. Criticii nu prea observau, său nu voiau să observe, că de-odată cu datoria creștea și capitalul de productivitate al țării. Singurele capitaluri neproductive erau cele închise în armamente și fortificații; dăr datoria de conservare națională trebuia pusă mai presus de toate celelalte.

Însă în acăstă impaciență de a moderniza statul și națiunea, Brătianu a căutat tot așa de mult de a răsplăti serviciile celor devotați lui. Creditul funciar rural ca și cel funciar urban au adus folosele eminente publicului, dăr mai eminente directorilor și membrilor consiliilor lor de administrație. Banca Națională a scăzut dobîndile și a venit în ajutorul comerțului, dăr cu densă a venit agiul, care a fost o adevărată urgie pentru țără și negoț; și apoi subscririile la acăstă instituție au fost rezervate mai numai pentru favoriți. Răscumpărarea drumurilor de fier Strassberg, mult trimbită „strălucită afacere“, a fost mai strălucită pentru Benjaminii „marelui partid“ decât pentru stat. Independența am căștiat-o, dăr cu ce pierderi și cu ce jertfe! În fine, de odată cu schimbarea constituției, legea electorală s'a făcut mai democratică, dăr în acelaș timp mai guvernamentală, și guvernul lui Brătianu dovedi numai-decât de ce natură era liberalismul său. Libertate de a vota cu guvernul, dă; înse vă de acela, care ar fi cucerit să protesteze contra practicei guvernului său!

(Va urma.)

Angel Demetrescu.

Aci cu durere trebuie să constațez degenerarea care se întâlnește și de di în jurul funcționarilor români, că nu cutreză a vorbi limba română în public și înaintea Maghiarilor, ba se feresc de societățile românești, ca să nu fiă compromis înaintea stăpânirii: Etă libertatea și egalitatea ungurăscă, cum impune jugul servilismului sufletelor și al caracterelor, mai greu și mai rușinos, ca și când ai fi silit să faci cile de elacă, cari le poti împlini și prin servitori și simbriaș.

Vorbele fostului ministru francez,

Flourens, rostită în marea reunirea publică franceză din 11 Iulie a. c.: „Noi Francezii nu putem înțelege, ca omeni cari se bucură de-o valoare egală fizică, intelectuală și morală, cum sunt popoarele de origine latină și slavă, comparate cu cele de origine germană, său maghiară, să poată accepta să trăiescă într-o stare de inferioritate civilă și politică“ sunt pentru noi o materie abundată de meditat, și servesc numai pentru o deșteptare generală; ér pentru stăpânii noștri sunt o timbrare neagră, că strigă egalitate, libertate, ér în locul acestora impun jugul popoarelor. Dăr se ne măngâie proverbul „ou minciuna poți și păndi, dăr nu poți și oina“.

In aceste timpuri durerose, pentru noi Bihoreni s'a ivit și o di de bucurie, prin deschiderea internatului de fetițe la Beiuș. Era timpul suprem să se realizeze acăstă dorință generală, căci fetițele noastre se crescă pe la institutele străine, în cari își perdeau limba și legea și prin acestea și naționalitatea. Acest institut va fi susținut din „fondul Pavelian“ al diecsei gr. cat. de Oradea; deci marinimoului fundator îi strigă: Semper honos, nomenque tuum laudesque manebunt.

Cor.

SCIRILE DILEI.

— 15 (27) Iulie.

Erăști un mare proces pentru „agitație“ să aperă înaintea faimosului tribunal din Alba-Iulia. Acuzați erau d-nii Ioan Pop Păcurar preot în Tiuri și Nicolae Făgărășan, invățător tot acolo. Ambii erau acuzați din cauza, că corul de adulți, întemeiat de harnicul invățător Făgărășan, a cântat cântece naționale, între cari și „Doina lui Lucaciu“. Pertransarea a tăiat două dile, în 23 și 24 Iulie, fiind escuțați vre-o 40 martori. Apăratori erau d-nii avocați Al. Velican și Dr. Ioan Marcia.

Invățătorul Făgărășan a fost osindit la un an și jumătate temniță de stat și 200 fl. spese de proces, ér parochul Făcurar la opt luni temniță de stat și 120 fl. spese de proces. Vom mai reveni asupra acestei persecuții unice în felul său.

— o —

Programul deschiderii Portilor de fer este alcătuit definitiv. În ziua de 15 Septembrie Majestatea Sa se va duce la Orșova pe bordul vaporului „Franz Iosef“, construit înăuntru pentru ocazia aceasta. La serbare vor fi invitate toate puterile semnătare ale tratatului din Berlin, precum și România, Serbia și Bulgaria. Șefii cabinetelor vor reprezenta pe marile puteri. Regii României și Serbiei și printul Bulgariei vor asista împreună cu monarchul nostru Francisc Iosif.

— o —

Stabilimentul de Hidroterapiă dela Băile Eforiei române din Brașov este foarte bine vizitat. Nu numai de aici din loc, ci și din străinătate se înscriu mulți la acest stabiliment, care posede instalațiile cele mai esențiale și este la înălțimea cerințelor moderne igienice. Cu deosebire din România, din toate orașele, vin aici patienti, buni bucuroși, că pe lângă aerul cel bun și poziția frumoasă a Brașovului, găsesc acum și mijlocul de a pute face o cură, pentru care altădată trebuiau să mărgă deosebită nu este permis, fară de-a nu comite o vătămare a legei. Se înțelege, că cea mai mare propagandă în favorul acestei lozinici o face presa jidovescă.

— o —

Un preot jubilant. Preotul român gr. or. Nicolae Velovan din Rusca-montană și-a sărbătorit în 7 (19) Iulie c. jubileul de 50 de ani ai preoției sale. El s'a născut în Moldova nouă la 1820, teologia a absolvită la Verșet, în 1846 s'a hirotonit, ér în Rusca montană funcționeză ca preot din anul 1852. Credincioșii săi i-au arătat multă recunoștință cu ocazia unei serbere jubileului, la care a fost de față și d-l protopresbiter Andrei Ghidu ca reprezentant al P. S. Sale părintelui episcop Popea dela Caransebeș.

— o —

Cultura vermicilor de mătăsă în România. D-l Dr. C. Druțu, șeful bioului de agricultură din ministerul domeniilor, a terminat cursul de sericicultură, ce l'a suinut la mănăstirea Văratec timp de două luni. La curs au luat parte 32 de învățători, adepți căte unul din fiile care județ, precum și un număr restrins de călugări.

— o —

Grindină. Din Arad se scrie, că la finea săptămânei trecute o grindină mare a devastat hotarele dintre Arad și B.-Ciaba, nimicind total semănăturile nesecerate, de asemenea tabacul și cucuruzele. A făcut mari pagube și în grânele, cari erau secate și aşezate în clăi.

— o —

Cai pentru armata română. Cetim în „Timpul“: D-l colonel Beller și d-l medic veterinar Popilian, cari au fost la Temșa pentru complectarea remontei armatei noastre, s'a întors în țără. Numărul cailor cumpărați de astădată se urcă la 450 și cu cei cumpărați dela începutul primăverii și până aici sunt cu total 2000. Din cauza campaniei lucrului de câmp, complectarea remontei se va continua la tômă.

— o —

Concertul musicii orășenesci, ce s'a dat Sâmbătă seara în prea frumoasa grădină a otelului „Pomul verde“, a satisfăcut de astădată publicul în mod deosebit. S'a cântat vre-o patru piese românești din cele mai frumoase, producând deosebită placere, deoarece nu chiar entuziasm în public, care, ca de obicei, era în cea mai mare parte românesc. Putem să asigurăm pe d-l director al capelii, că concertele musicii orășenesci vor fi în viitor mult mai cercetate, deoarece întotdeauna se va ține sămă de învățătorile publicului român, care mai ales acum, în mijlocul verii, când Brașovul e plin de ospăți din România, dă întotdeauna contingentul preponderant al visitatorilor concerțelor.

La „Pomul verde“ concerteză muzica orășenescă Joia și Dumineca seara. Mâine la 5 ore p. m. va concerta pe promenadă, ér poimâne, Mercuri seara, în grădina Reuniunii meseriașilor. Începutul la 8 ore. Intrarea 30 cr.

Maghiari și Jidani.

Vorbind despre raporturile create între Maghiari și Jidani în urma receptiunii religiei israelite, făoa clercicală catolică „Magyar-Allam“ dela 18 Iulie n. scrie între altele:

Cea mai nouă lozincă e, că prin receptiune s'a contopit deplin Jidovimea cu națiunea și de aceea a vorbi despre Jidovime ca despre o rassă ori religiune deosebită nu este permis, fară de-a nu comite o vătămare a legei. Se înțelege, că cea mai mare propagandă în favorul acestei lozinici o face presa jidovescă.

Dăr se se ia spre sciință, că Ungaria are și o lege de naționalitate, a căreia neobșrvare este considerată chiar din partea sovinismului cultivat de presa jidovescă ca un merit patriotic. Décă însă, fără nici un scrupul și fără a ține sămă de legea de naționalitate este permis a declara naționalitatea ai înimicilor ai patriei, atunci aceeași lucru este permis a-l face și față ou Jidani. Décă este îndreptățită nisună, de-a face pe naționalitatea ca să renunțe la limba, la datinele și la principiile lor sociale deosebite; décă e îndreptățită nisună de a-i scăde din proprietatea pămene-

talui și a lăti maghiarismul, cum se face în punctul Seghedinului și în alte părți, atunci că tot dreptul putem face asemenea și cu Jidenei.

Legea nu a recipiat datinele cele reale ale Jideneilor, ci numai religiunea lor... De aceea anti-semitismul între marginile cuvenite trebuie să se mărtină pe căt timp Jidovimea nu se contopescă în societatea creștină astfel, ca să-si pierdă cu total datinele rasei sale și caracterul său. Pentru ajungerea acestui scop există un singur mijloc: primirea creștinismului. Pe căt timp Jidovimea rămâne jidovescă, pretutindenea ea va fi însotită de anti-semitism.

Petrecere în Iernut.

De pe Ternave, Iulie 1896.

Stim. d-le Redactor! Dumineca trecută, în 19 Iulie n. c., cu ocazia adunării Despărțemantului XXXII al Asociației Transilvane, s'a dat în comuna Iernut și o petrecere.

După ședință, care a durat până după amiază, aproape întreg publicul s'a întrunit mai întâi la o masă comună în corridorul ospătăriei. Rar am văzut o cunună așa de frumosă de inteligență română într'un ținut care nu se prea poate dice, că e bogat de omeni cu carte românescă. Si totuși așa a fost, multămătă împrejurării, că totuși au tînuit să arate străinilor, că își are și poporul nostru omenei lui și că decă nu mai sus, atunci în privința aceasta stăm pe aceeași trăptă cu „domnii” de pe aci.

In decursul mesei ne-a delectat mușica mult agreatului „Laia” din Blașiu, cântându-ne românesc și erăi românesc. S-au ridicat și toaste multe și potrivite ocaziei, peste cari însă trec la: petrecere.

De obicei, adunările Despărțemantelor „Asociației” sunt impreunate și cu căte-o petrecere, și e bun și de neagăduit folos acest obicei. Omenei se intâlnesc, schimbă idei, își comunică unii altora bucuriile și durerile și din discușiuni prietenesc scot adesea oră mult folos, se întâresc sufletește și se măngăează trupesc. Petrecerile românesc din părțile acestea nu se asemănă cu cele de pe la D-Vostră. Ele au mai mult și mai bine caracterul familiarității, sunt mult mai desbrăcate de forme secă și nu prea intră în treia lor mania modernă de pe la orașele cevaș mari, de a juca tinerimea pe cavaierul nesăbuit și de a păstra vecnic o atitudine forțată. De aceea ori și cine se află mult mai satisfăcut de petrecerile românesc din inima Ardelenilor, unde forma este înlocuită cu sinceritatea, er fondul se caracterizează prin o mai binefăcătoare intimitatea de gânduri și simțiri.

Nu iau asupră-mi delicata sarcină de a vorbi asupra petrecerii de Dumineca din Iernut în termeni mai amănuntiți, ci mărginindu-mă la generalitate, voi spune, că publicul numeros și animația culminantă să facă din ea un adeverat motiv de mândrie. Tinerimea multă de ambe sexe, costume naționale încântătoare, „Ardeleni”, „Români”, „Călușeri” și „Bătuta”, „Horă” și alte multe dansuri românescă și străine în tînuit într-un tempo încordat până în tor de di. Rău de tot a stat unui „Csárdás” ceva bine înainte de spartul tîrgului - der de, trebuia pote și nu trebuia să se hă și voia cătorva „domni”, cari „onorare” festivitatea Românilor în Iernut. Am înțeles, că pentru petrecere s'a vîndut peste 200 de bilete și că încasările în bani s'a dat rezultat neașteptat de imbucurător.

Inainte de a-mi sfîrși acăstă scrisore, nu pot să nu fac amintire de bunele și învățătele servicii, ce le-a adus pentru reușita serbărilor d-l preot gr. cat. din Iernut, Petru Nirășteanu, prin zelul său neobosit și în stăruințele sale neadormite, de a face ca și succedă în mod multămitor pentru noi și urmator pentru străini.

Fă, ca la anul să ne revedem și mai mult și mai spornic în lucrarea nobilă pentru progresul și înaintarea causei poporului român.

Coresp.

Notițe din istoria școalelor noastre medii.

După cum am anunțat la tim-pul său, în bogata programă a școalelor române din Brașov pe anul școlar 1895—96 se află un capitol sub titlul de mai sus, scris de d-l director gimnasial Virgil Onițiu. Reproducem din acest interesant capitol următoarele:

I.

Școalele medii gr. or. române din Brașov consistă din trei institute de învățămînt, din:

- a) gimnasiul mare cu 8 clase;
- b) școală reală inferioră cu 4 clase;
- c) școală comercială (până acum numită media, din anul acesta școlar numită: superioră) cu 3 clase.

Școalele acestea sunt totuși provăduite cu dreptul de publicitate (gimnasiul din anul 1856, er școală reală și comercială din anul 1874) și sunt școale confesionale, cari sunt sub inspecțiunea școlară directă cu drept de dispoziție a Venerabilului Consistoriu Archidiocesan al bisericii gr. or. române din Ardeal, având conform artic. de lege XXX. din 1883 înaltul guvern de stat dreptul de suprême inspectiune asupra lor.

Proprietate și susținătoare ale acestor școale sunt parochiile gr. or. ale Sfântului Nicolae din Schei și a bis. Sfintei Adormirii din Brașov-Cetate, cari aleg din sinul lor pe căte 3 ani o delegație școlară de 26 membri — căte 13 din fișe-care parochie, — supremul lor administrativ școlar al susținătorilor școalelor. Delegațiile școlare aleg din sinul lor un comitet școlar permanent de 12 membri, numit „Eitoria școalelor centrale gr. or. române din Brașov”, care administrează averea școalelor cu autorisarea delegațiilor școlare și cu rezerva incuviințării demersurilor sale de către Venerabilul Consistoriu Archidiocesan. La ședința Eforiei participă afară de membrii ordinari și directorul școalelor medii cu vot consultativ.

Dreptul alegării profesorilor este rezervat delegațiilor școlare, cari fac us de acest drept al lor pe baza recomandațiunii prealabile a Eforiei școlare, date în urma direcțiunii școalelor.

Inspectiunea școlară cu drept de dispoziție asupra instrucțiunii, precum și dreptul judicaturii disciplinare asupra profesorilor și competă Venerabilului Consistoriu Archidiocesan din Sibiu.

Conducerea acestor școale până în timpul de față a avut-o un director, care ca ajutor avea lângă sine un conrector.

Dela 1891 începe nu s'a mai ales conrector de către forurile administrative, ci spre înlesnirea agendelor, îngrămadite ale direcțiunii s'a ales căte un dirigent de studii pentru școală reală și pentru cea comercială.

Greutatea conducerii comune a acestor institute diferite, care a dat ansa la acestea măsură de ușurare în organizarea direcțiunii școlare, a crescut în timpul din urmă foarte mult, în urma ordinațiunii ministrului de culte și instr. publ. dela finea lui August 1895, prin care școalele comerciale fură declarate de școale superioare și astfel scăse din cadrul școalelor medii și totodată supuse unor dispoziții divergente de cele în vigoare la celelalte două școole ale noastre. Între astfel de împrejurări direcțiunea în conțelegeră cu corpul profesoral s'a văzut necesitatea a propune Onoratei Eforiei școlare și venerabilului Consistoriu Archidiocesan despărțirea școalei comerciale de gimnasiu și reale (numărul direct. 166 și 167 din 29 Novembre v. 1895) cerând pentru școală comercială un director independent, care s'o conduce și să o reprezinte față cu forurile superioare sub propria responsabilitate. Onorata Eforie și Onoratele Delegații au decretat deja din partea lor despărțirea școalelor și instituirea nouului post de director. Dela Venerabilul Consistoriu încă s'a dat aprobația sub nr. 8925, dătoare 11 Ianuar 1896.

(Va urma)

Programa gimnasiului din Beiuș.

Din „Programa gimnasiului superior gr. cat. și a școalelor normale din Beiuș pe anul școl. 1895—6”, redactată de directorul Ioan Butean, estragem următoarele:

Cele mai multe ore de propunere în totă opt clasele au fost consacrate limbei latine, propunându-se 42 ore la săptămâna; în locul al doilea urmăză limba maghiară cu 28 ore, apoi matematica 23; limba grecoă și istoria căte 18; abia după acestea urmăză limba română și germană cu 17 ore la săptămâna etc.

Din ordinațiunile mai însemnante venite dela direcțiunea superioară (ungurească) însemnăm ordinațiunea, prin care ministerul instrucțiunii publice opresce 17 opere românescă din bibliotecă; altă ordinațiune, prin care se provoacă direcțiunea gimnasiului a face arătare despre tinerii din cl. I, cari nu știu unguresc. Programele festivităților școlare sunt să se șterne direcțiunei superioare pentru aprobare: asemenea sunt să se insinuă excursiunile mai mari de peste o zi și mai multe. Se elimină din școale și biblioteci opul „Fragmente din istoria română” de C. S. Stoenescu. Se concedează, că fetele să poată face esamene din studii gimnasiali. *Istoria lui Xenopol, Bariț și Simai nu se permit a se procura pentru biblioteca tinerimei*. etc.

Societatea de lectură a stat sub supraveghierea directorului gimnasial I. Butean, având ca conducător pe d-l profesor I. Keri. Ea a avut vre-o 64 membri, a tînuit 18 ședințe ordinare, 4 extra-ord. și 6 festive. În ședințele ordinare, cari s'au tînuit Dumineca dela 11—12 ore s'au declamat căte 3—4 poezii și s'au prezentat mai multe elaborate și critice asupra elaboratorilor și poezilor declementate. Au intrat 27 tineri, dintre cari 5 s'au primit pentru păstrare în archiv.

Internatul Pavelian, înființat de I. P. S. S. părintele episcop Mihail Pavel dela Oradea-mare a împlinit 5 ani dela existența sa. Au fost primiți în acest internat 104 tineri, dintre cari 27 gratuit, 30 cu prețul de jumătate, er ceilalți 57 plătiți modesta taxă de 120 fl. la an. Taxa aceasta s'a urcat acum la 150 fl. dintre cari 30 fl. se folosesc pentru provoarea elevilor stipendiști cu haine uniforme atât de vară, cât și de iernă.

La gimnasiu au funcționat 14 profesori. Scolari au fost în totă 8 clasele 351 (cu 6 mai mulți ca în anul precedent). I. P. S. Sa părintele episcop a vizitat în rînduri totă clasele gimnasiale și ale școlelor capitale în decursul prelegerilor, ascultând propunerile profesorilor și răspunsurile elevilor.

La școală elementară au funcționat ca profesori d-nii: Augustin Antal, protopop; Paul Voștar, Dem. Fechete și Petru P. Herte.

In totă patru clasele elementare au fost la finea anului 76 scolari, dintre cari 47 gr. cat., 23 gr. or., 5 rom.-cat., 1 reformat.

In gimnasiu au fost scolari esaminați 326; dintre aceștia: 268 români (139 gr. cat. și 129 gr. or.), 58 maghiari (find numeroși aici și 30 jidani); au scris numai românesc: 52, numai unguresc 34; din numărul total al scolarilor au scris unguresc 274.

Producții și petreceri.

O producție teatrală împreună cu dans se va aranja în Hunedoara la 1 August n. c., cu ocazia tinerii adunării generale a despărțemantului VIII. (Deva) al „Asociației transilvane” în sala hotelului „Hunedoara”. Intrarea: de persoană 80 cr., de familie 1 fl. 50 cr. Venitul curat e destinat parte pentru fondul „Reuniunii femeilor române din opidul Hunedoara”, parte pentru „Reuniunea femeilor române din com. Hunedoara”. Suprasolvirile se primesc cu multumita și se vor chita pe cale diaristică. Incepătul precis la 8 ore și se va executa jocurile naționale: „Călușerul” și „Bătuta”. Damele române sunt rugate să se prezinte, întrucât se poate, în costum național.

Programa: „rugămintea din urmă”, poesia de George Coșbuc, declamată de d-l Victor Bontescu; „Cinel-Cinel” comedie cu cântece într-un act, de V. Alexandri. Personele vor fi reprezentate prin: d-l Al. Rimbaș, d-sora Valeria Popovici, d-sore Ana Daniela, d-sora Victoria Daniela și d-l Nicolae Macrea.

După producție dans. Onorații ospăti sunt rugați ca, pentru ușurarea înouării, să binevoiească a se insinua cel puțin cu 2 zile înaintea de adunare la d-l preot local gr. or. George Oprea (Vajda-Hunyad), asemenea și aceia, cari ar dori să participe și la banchet, cel puțin cu o zi înaintea adunării.

Corul vocal ort. rom. din Oravița rom., sub conducerea dirigențului său George Jian, va aranja în 1 August n. c. un concert și teatru cu următorul:

Program. I. Concertul: 1) „Frundu-lă”, cor mică de Musicescu; 2) „Oltul gemă”, quartet bărbătesc; 3) „Corabiasca” cor bărbătesc de V. Vasilescu; 4) „Petime...” cânt. bis. cor mică de Musicescu; 5) Ouvertura din opera „Vilhelm Tell” de Rosini esc. de orchestra. — II. Teatrul: „Cinel-Cinel”, comedie cu cântece într-un act de Alexandri. Personele reprezentate prin: d-l C. Pavlovici, d-ra E. Paștilă, d-ra C. Cotirlă, d-ra A. Copia și d-l G. Jian. După producție joc. Intrarea: Loc de sedut 60 cr. (săra la cassa 70 cr.) Loc de stat 30 cr. Bilete de intrare se vând în librăria J. E. Teranu, în prăvăliile d-lor Iustin Valeanu, George Bogdan și săra la cassă. Începutul la 8½ ore săra. Notă: Tinerea producție se va anunța prin pocnitura pivilor. — La timp nefavorabil producția se va amâna pe ziua următoare.

NECROLOG. Basilu Mureșian, învețător în pensiune, că soț; Petre Hangea, proprietar în Maier, că frate; Maria căs. Luchi, Liviu Mureșian, medic și veterinar, Elisabeta căs. Dr. Tanca, Lucreția căs. Dr. Moisil Dr. Sever Mureșian, profesor la școala de belle arte din Iași, că fi; Iosif Luchi, major reg. în pens., Dr. Paul Tanca, profesor, Dr. Constantin Moisil, profesor, Cornelia Mureșian născ. Dombrădi și Emilia Mureșian născ. Popa, că gineri resp. nurori; cu inimă frântă de durere aduc la cunoșinta consângerilor și cunoșcuților, cum că mult iubita lor soță, soră, mama și soță Maria Mureșian născ. Hangea, după un morb scurt și plin de suferințe, în 24 Iulie a.c. la 5 ore dimineață în etate de 74 de ani și în al 57-a an al fericitei sale căsătorii, și-a dat blândul și nobilul său suflet în mâinile Creatorului. Osămintele sau se vor înmormânta Sâmbătă la 25 Iulie a.c. la 4 ore p. m. în cimitirul gr. cat. din Năsăud.

Năsăud, 24 Iulie 1896:

In vechi amintirea ei!

DIVERSE.

Medicii din Beludjistan. Puține occații sunt așa de periculoase, ca ocupăriile medicilor din Beludjistan. Mai înțăiu de tot, acolo ori și ce medicină ar prescrie medicul unui bolnav, jumătate trebue să o bea însuși, er când se întâmplă, că bolnavul more, atunci rudele mortului împrocesuează pe medic, ba deosebit de multe și omore pe medic, fară că să fie despăsat.

Prințipele Bismarck este acum numit și se asează-ora doctor de onore, și anume: 1. Dr. philosophiae la Halle numit la 21 Iulie 1867; 2. Dr. juris la Göttingen numit la 18 Martie 1885; 3. Dr. juris la Erlangen din 1 April 1885; 4. Dr. în sciințe politice la Tübinga din 1 April 1885; 5. Dr. theol. la Giessen din 10 Noembrie 1888; 6. Dr. medicinae la Iena din 16 Iulie 1896.

Declarație^{*)}

Declar de minciuna infamă aserțiunies, că eu și fi maltratat în 24 I. c. un domn bine cunoscut în acest oraș.

Alexander Goldman.

^{*)} Pentru cele cuprinse în acăstă rubrică Redacțiunea nu ia răspunderea.

Proprietar: Dr. Aurel Mureșianu.
Redactor responsabil Gregoriu Maior.

